

Nr 43.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1924 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om viss panträtt i spannmål.

Genom en den 16 maj 1924 dagtecknad proposition, nr 224, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till lag om viss panträtt i spannmål.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande lagförslag, får utskottet, i den mån de icke nedan återgivits, hänvisa till propositionen jämte därvid fogade protokollsutdrag.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget avser att genom införande av ökade kreditmöjligheter för lantbrukarna bereda lättnad i jordbrukets betryckta läge.

Verkställda utredningar hava enligt propositionen givit vid handen, att den inhemska spannmålen i allmänna marknaden betingat ett pris, som väsentligt understiger priset å importerad spannmål. Delvis beror denna prisskillnad på skillnad i kvalitet, men till stor del torde den även bero på de inhemska marknadsförhållandena. En stor del av lantmännen är under hösten i stort behov av penningar och tvingas härigenom att, så snart grödan blivit tröskad, utbjuda i marknaden mångdubbelt mera brödsäd än som kan förbrukas av kvarnarna. Härav har en följd blivit, att, särskilt under höstmånaderna, priset sänkes långt under den nivå, som motsvaras av förefintlig skillnad i kvalitet mellan den utländska och den inhemska spannmålen. Den menliga inverkan, detta förhållande utövat på jordbruksnäringen, har låtit det framstå såsom angeläget, att åtgärder vidtagas i syfte att bereda jordbrukarna ökade möjligheter att belåna sin spannmål och därigenom sätta dem i stånd att för sina utbud avvakta en lämpligare tidpunkt.

För att en giltig pantsättning av lös egendom skall komma till stånd fordras enligt gällande rätt, bland annat, att egendomen överlämnas i panthavarens besittning eller för panthavarens räkning sättes i förvar hos tredje man (pantvårdare). Detta medför stora svårigheter vid spannmålsbelåningen.

Då det naturligtvis i allmänhet möter svårigheter för en långgivare att själv omhändertaga pantsatt spannmål, är för närvarande den enda praktiska formen för spannmålsbelåning, att spannmålen överlämnas till tredje man, som åtager sig att hålla densamma långgivaren till handa såsom pant. Men personer, som äro villiga och i stånd att åtaga sig lagringen av pantsatt spannmål, finnas ofta ej att tillgå, och staten tillhöriga lagerhus, i vilka spannmålen skulle kunna förvaras för panthavarens räkning, finnas endast på ett fåtal platser. Härtill kommer, att varans uppläggande hos tredje man medför betydande omgång och kostnader. Vill man åter anlita låntagarens egna magasinsutrymmen, uppstå avsevärda svårigheter på den grund att för en giltig pantsättning erfordras, att varan på ett fullt effektivt sätt avskiljes från låntagarens besittning och överföres i pantvårdarens. Då vidare för tillsyn och vård av spannmålen även i detta fall fordras pantvårdarens medverkan, leder jämväl denna anordning till omgång och kostnader för låntagaren.

De svårigheter, som sålunda enligt gällande rätt möta vid pantsättning av spannmål, hava lett till det genom förevarande proposition framlagda förslaget om rätt för lantbrukarna att under vissa villkor upplåta panträtt i sin spannmål utan att densamma överlämnas till långgivaren eller annan för dennes räkning.

Pantsättningsförfarandet gestaltar sig enligt förslaget i huvudsak på följande sätt.

Pantupplåtelsen skall ansluta sig till ett skriftligt fordringsbevis och antingen vara intagen i skuldebrevet eller antecknad å detsamma. Föremål för pantsättningen kan endast vara ett visst bestämt parti spannmål. Detta skall på lämpligt sätt hållas avskilt. Samma parti får ej pantförskrivas för flera fordringar. Besiktning av partiet skall verkställas av i förslaget närmare angivna personer, varefter besiktningsmännen skola invid partiet anbringa ett anslag om pantsättningen. Sedan upplåtelsehandlingen försetts med intyg om besiktningen, skall handlingen inom viss tid inregistreras hos domhavanden respektive hans ställföreträdare i det tingslag, där partiet förvaras, eller, om partiet förvaras inom stads område, till viss befattningshavare vid rådhusrätt. Först då registrering skett, uppkommer panträtten. Denna panträtt medför samma befogenheter som handpanträtt med vissa undantag, som föranledas därav, att panthavaren icke har panten i sin besittning. Åsidosätter låntagaren sin betalningsskyldighet, äger panthavaren påkalla handräckning för att få panten i sin besittning. Samma befogenhet tillkommer honom, om han förebringar sannolika skäl för att spannmålen icke väl vårdas eller att hans rätt eljest äventyras på sätt i förslagets 16 § anges. Slutligen har panträtten i olika avseenden ställts under straffskydd.

Utskottet.

Såsom av det ovan anförda framgår, hava de föreslagna bestämmelserna anordnats på sådant sätt, att de i olika avseenden äro ägnade att förebygga,

att panthavaren eller tredje man tillskyndas rättsförlust därigenom att panten förblir i låntagarens vård. I sådant hänseende må särskilt hänvisas till de bestämmelser, förslaget innehåller om den pantsatta spannmålens individualisering och pantsättningens registrering, om handräckning för godsets utfående och om straff för kränkningar av panträdden. Med hänsyn till de bestämmelser, som sålunda givits till tryggande av panthavarens och tredje mans rätt, och i betraktande av det syfte, förslaget fullföljer, synas avgörande betänkligheter icke böra möta mot att på det begränsade område, varom här är fråga, medgiva pantsättning av gods, som förblir i låntagarens besittning. I fråga om förslagets detaljer vill utskottet emellertid göra följande erinringar.

Enligt 4 § i det till lagrådet remitterade förslaget skulle den handling, varigenom panträdden upplåtes, angiva, bland annat, »vederbörlig benämning» å den fastighet, varå spannmålspartiet förvaras. Orden »vederbörlig benämning» uteslötos i det slutliga förslaget i anledning av hemställan från lagrådet (se propositionen sid. 41—42).

Utskottet finner det vara av vikt, att i den handling, varigenom pantträdden upplåtes, fastigheten angives på sådant sätt, att i det register, i vilket upplåtelsen skall antecknas, kan angivas, vilken jordeboks- eller fastighetsregisterenhet fastigheten utgör eller till vilken den hör. Enklast sker detta givetvis därigenom, att redan i upplåtelsehandlingen fastigheten angives med någon av dessa beteckningar. Svårigheter härför torde i regel icke heller möta. Obetingat nödvändigt torde det emellertid icke böra vara, att en dylik beteckning användes, blott fastigheten erhåller en sådan benämning, att registerföraren kan i registret göra erforderliga anteckningar, vilken jordeboks- eller fastighetsregisterenhet fastigheten utgör eller till vilken den hör. Det synes utskottet vara lämpligt, att ifrågavarande bestämmelse erhåller sådan avfattning, att upplåtarens uppmärksamhet fästes på nödvändigheten av att fastigheten på nyss angivna sätt utmärkes. Bestämmelsens ursprungliga avfattning synes utskottet i detta avseende vara mera tillfredsställande än den avfattning, bestämmelsen i propositionen erhållit. Med hänsyn härtill och då man enligt utskottets förmenande icke behöver befara en för sträng tillämpning av uttrycket »vederbörlig benämning», såsom att fastighetens fullständiga officiella beteckning alltid skulle behöva angivas, föreslår utskottet, att 4 § erhåller den lydelse, lagrummet hade i det till lagrådet remitterade förslaget.

I propositionen har *tiden för lagens ikraftträdande* föreslagits till den 1 juli detta år. Då med hänsyn till den tidpunkt, då lagen kan väntas bli publicerad, den tid, som kommer att stå domarna till buds för att taga del av lagen och upplägga de föreskrivna registren, torde vara väl knappt tillmätt, vill utskottet föreslå, att tiden för ikraftträdandet framflyttas till den 15 augusti 1924.

Slutligen må framhållas, att det med hänsyn till den stora betydelse, som tillkommer det i 5 § omnämnda besiktningsintyg och anslag, vore önskt-

värt, att formulär till dylika besiktningssintyg och anslag till vederbörandes ledning offentliggjordes i samband med utfärdandet av administrativa föreskrifter rörande lagens tillämpning.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, med förklarande, att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g

om viss panträtt i spannmål.

1 §.

I den ordning och på de villkor, som stadgas i denna lag, må panträtt upplätas i spannmål, utan att denna överlämnas till panthavaren eller annan för dennes räkning.

Med spannmål förstås i denna lag råg, vete, korn, havre, ärter, bönor och vicker i tröskat skick.

2 §.

Panträtten må endast upplätas i spannmål, som utvunnits i upplåtarens egen jordbruksdrift och som befinner sig i upplåtarens besittning. Ekonomisk förening, aktiebolag eller annan sammanslutning, däri delägarna helt eller till övervägande del bestå av jordbrukare, må dock upplåta panträtt i spannmål, som utvunnits i delägares jordbruksdrift, därest spannmålen befinner sig i delägarens eller sammanslutningens besittning.

3 §.

Upplåtelsen må endast avse visst parti spannmål, vilket, därest annan spannmål upplagts eller kan uppläggas i samma förvaringsrum, skall vara genom avbalkning eller annan lämplig anordning avskilt.

I parti, vari panträtt redan upplåtits, må icke ny panträtt upplätas, så länge den förra upplåtelsen är gällande.

4 §.

Panträtten må endast upplätas till säkerhet för penningfordran enligt skuldebrev. Upplåtelsen skall ske i skuldebrevet eller vara tecknad å detta samt vara av vittnen styrkt.

I upplåtelsen skall angivas:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

7 §.

Hava i strid mot det i 3 § andra stycket meddelade förbudet flera pant-rätter upplåtits i samma spannmålsparti, skall den upplåtelse gälla, för vilken tidigast sökts registrering.

8 §.

Finner registerföraren handlingen upprättad i överensstämmelse med föreskrifterna i 4 och 5 §§, skall han, där ej sådant fall föreligger, att upplåtelsen enligt 6 eller 7 § icke är gällande, ofördröjligen göra anteckning om upplåtelsen i registret och förse handlingen med bevis om denna anteckning. Äro förutsättningarna för anteckning i registret ej för handen, skall registerföraren, med angivande av skälen för sitt beslut, vägra anteckning i registret.

9 §.

Då anteckning om panträttsupplåtelsen skett uti det i 6 § omnämnda registret, äge borgenären panträtt i det pantförskrivna spannmålspartiet; och skall vad som gäller om lös pant, den någon fått i händer, äga tillämpning å nämnda panträtt, där ej i denna lag annorlunda stadgas. Härvid skall så anses, som hade det pantförskrivna partiet lämnats borgenären i händer vid den tidpunkt, då han mottog skuldebrevet, eller om registrering av panträttsupplåtelsen då icke skett, vid den tidpunkt, då registreringen verkställdes.

10 §.

Sedan beträffande panträttsupplåtelse hållits sådan besiktning, som omnämles i 5 §, må, så länge upplåtelsen är gällande, den rätt att kvarhålla viss egendom, som jämlikt 2 kap. 42 § i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom tillkommer ägare av utarrenderad fastighet, ej utövas beträffande det pantförskrivna spannmålspartiet.

11 §.

Upplåtaren av panträtten eller den, som kan hava övertagit dennes förpliktelser enligt pantavtalet, vare pliktig att väl värda den pantförskrivna spannmålen eller, där spannmålen innehaves av sådan delägare, som omnämles i 2 §, att tillse, att denne väl vårdar spannmålen.

Panthavaren eller hans ombud vare berättigad att besiktiga det pantförskrivna spannmålspartiet och för sådant ändamål efter tillsägelse erhålla tillträde till det förvaringsrum, där partiet finnes upplagt.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

12 §.

Den pantförskrivna spannmålen må icke utan panthavarens medgivande bortföras eller utlämnas från den i upplåtelsehandlingen angivna platsen, förrän skulden betalats eller panträkten eljest upphört. Vad sålunda stadgas skall dock icke utgöra hinder för uttagande av prov å spannmålen, ej heller för tillfälligt rubbande av spannmålen i och för densammas behöriga vård.

Där panthavaren lämnar sådant medgivande, som nyss sagts, vare han pliktig att å upplåtelsehandlingen därom göra anteckning, vid äventyr att underlåtenhet härutinnan medför skyldighet för honom att ansvara för den skada, som därigenom kan uppkomma för den, som i god tro förvärvat den på handlingen grundade rätt.

13 §.

Då innehavaren av skuldebrevet det begär och till registerföraren ingiver skuldebrevet i huvudskrift, skall i registret antecknas, att pantförskrivningen upphört att gälla; och varde bevis härom tecknat å skuldebrevet.

14 §.

Verkan av pantförskrivningen upphör den 1 september, som infaller näst efter det sextio dagar förflutit från anteckningen i registret.

Bortföres pantförskrivna spannmål från den i upplåtelsehandlingen angivna fastigheten, vare pantförskrivningen ej längre gällande i vad sålunda bortförts.

Vad ovan i denna paragraf är sagt skall icke äga tillämpning, om panthavaren i den ordning nedan stadgas kommit i besittning av spannmålen, eller om spannmålen är föremål för utmätning, kvarstad eller skingringsförbud eller spannmålens ägare är försatt i konkurstillstånd.

15 §.

Om i skuldebrevet utfäst, förfallet kapital- eller räntebelopp icke blivit erlagt, äge panthavaren, så framt förfallotiden framgår omedelbart av fordringshandlingen jämte bevis om uppsägning, där sådan skall ske, hos utmätningssmannen i den ort, där varan finnes, söka handräckning för att varda försatt i besittning av det till säkerhet för skulden pantförskrivna spannmålspartiet. Sådan ansökan skall göras skriftligen och innehålla uppgift å det oguldna beloppet samt vara åtföljd av skuldebrevet i huvudskrift och bestyrkt avskrift.

Angående rätt för utmätningssman att i vissa fall meddela handräckning utan hinder därav att innehavaren av spannmålen icke är närvarande skall vad i 59 och 60 §§ utsökningslagen är i fråga om utmätning föreskrivet äga motsvarande tillämpning.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Gör innehavaren av spannmålen jäv mot ansökningen, skall han genast förete sina bevis, och må ej andra än skriftliga bevis gälla. Finner utmätningssmannen, att innehavaren har skäl till jävet, skall handräckning vägras.

Jämte vad ovan i denna paragraf stadgas skola i fråga om förrättningen utsökningslagens föreskrifter angående av utmätningssman företagen förrättning i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

16 §.

Förebringar panthavaren sannolika skäl för att det pantförskrivna spannmålspartiet icke väl vårdas eller att en del av partiet förstörts eller i strid mot det i 12 § meddelade förbudet bortförts eller utlämnats eller att sådan åtgärd i fråga om partiet kan befaras, vare panthavaren, ändå att i 15 § omförmäld förfallotid ej inträtt, berättigad att komma i besittning av partiet eller den del därav, vari panträtt alltjämt är gällande. Förordnande härom meddelas på ansökan av överexekutor i den ort, där varan finnes.

Sådant förordnande må ock av överexekutor meddelas, om panthavaren visar sannolika skäl för att gäldenären i annat fall, än i första stycket sägs, brustit i fullgörande av åtagen förpliktelse och panthavaren för dylikt fall förbehållit sig rätt till betalning ur panten, ändå att i 15 § omförmäld förfallotid ej inträtt.

Vid ansökan om förordnande, varom ovan i denna paragraf sagts, foga sökanden skuldebrevet i huvudskrift eller bestyrkt avskrift. Sökes verkställighet å förordnande, som av överexekutor meddelats, skall skuldebrevet i huvudskrift hållas utmätningssmannen tillhanda. I övrigt gälle om handräckning enligt denna paragraf enahanda bestämmelser, som äro stadgade för det i 191 § utsökningslagen avsedda fall.

17 §.

Sedan panthavaren, enligt 15 § eller med stöd av ett utav överexekutor enligt 16 § meddelat slutligt förordnande, av utmätningssmannen blivit försatt i besittning av det pantförskrivna spannmålspartiet, äger panthavaren, oberoende av överenskommen förfallotid, att i den ordning, som i lag stadgas eller mellan parterna med laga verkan avtalats, ur partiet förskaffa sig betalning för sin fordran till kapital och ränta ävensom för samtliga med besittningens erhållande och fordringens utfående förenade kostnader, och skall i övrigt vad med avseende å handfången pant i allmänhet gäller äga tillämpning.

18 §.

Den som, efter det besiktning enligt 5 § hållits och fordran på grund av skuldebrevet uppkommit, med vetskap härom uppsåtligen förstör eller

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

i strid mot det i 12 § stadgade förbudet bortför eller utlämnar pantförskriven spannmål, straffes med böter från och med fem till och med ettusen kronor eller med fängelse från och med en månad till och med två år. Lag samma vare, där någon i uppsåt att skada upplåter panträtt i spannmål, vari honom veterligen panträtt redan åt annan upplåtits.

Den som, medan pantförskrivningen är gällande, rubbar enligt 5 § anbragt anslag, straffes med böter från och med fem till och med ettusen kronor.

19 §.

Brott mot denna lag åtalas av allmän åklagare.

Böter, som ädömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

20 §.

Över registerförarens beslut enligt denna lag må klagan föras hos hovrätten; och vare tiden för besvärns anförande räknad från det klaganden erhöill del av beslutet.

Över utmätningsmans åtgärd eller beslut enligt denna lag må klagan föras hos överexekutor; och skall med avseende å handläggningen av sådant ärende vad i denna lag är stadgat i fråga om ärende, som omedelbart hos överexekutor anhängiggöres, äga motsvarande tillämpning. Då klagan över utmätningsmans åtgärd anmäles, äge överexekutor, om skäl därtill finnes och saken ej tål uppskov, att tillsvidare i avbidan på det slutliga utslaget inställa vidare fortgång av åtgärden eller meddela den rättelse däri, vartill omständigheterna föranleda.

Vad i utsökningslagen är stadgat om klagan över sådant överexekutors beslut, som avses i 214 § utsökningslagen, gälle i tillämpliga delar beträffande överexekutors beslut enligt denna lag.

21 §.

Närmare föreskrifter om det i 6 § omförmälda registret samt angående tillämpningen i övrigt av denna lag meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1
juli 1924.

Denna lag träder i kraft den 15
augusti 1924.

Stockholm den 30 maj 1924.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hederstierna*, *Edw. Larson*, *Åkerman*, *Olaus Pettersson*, *K. G. Westman**, *Klefbeck**, *J. O. Karlsson** och *Julin*;

från andra kammaren: herrar *Pettersson* i Södertälje, *Lindqvist* i Halmstad, *Strid*, *Lindley*, *Johansson* i Brånalt*, *Söderberg*, *Johanson* i Huskvarna och *Olsson* i Kalmar.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

dels av herr *Hederstierna*, som anförde:

»Ifrågavarande proposition avlämnades till riksdagen den 17 maj. Man har svårt att förstå Kungl. Maj:ts åsikt att densamma blivit föranledd av någon under riksdagen inträffad händelse eller att uppskov med framställningen skulle lända riket till men. Det har emellertid varit en synnerligen kort tid, som blivit för riksdagen utmätt för propositionens behandling och jag har därför inom utskottet yrkat, att detsamma med hänsyn härtill skulle hemställa, att riksdagen skulle förklara, att tiden icke medgivit prövning av propositionen. Då emellertid detta mitt yrkande blivit av utskottet avslaget, har jag endast att uttrycka mitt beklagande över att tiden icke medgivit mig sådan prövning av propositionen, som jag finner skulle varit önskvärd, och min förhoppning att detta sena framläggande av en sådan proposition som den ifrågavarande måtte antecknas ad observandum non imitandum.»

dels ock av herr *Lindqvist* i Halmstad, som yttrat:

»För minskande av besvär och kostnader bör kretsen av de särskilt kvalificerade personer, bland vilka den ena besiktningsmannen skall väljas, göras så vid som möjligt, anföra tvenne av lagrådets ledamöter vid granskning av föreliggande lagförslag och föreslå därför en förändring i detta syfte. I anledning av denna hemställan har också det till lagrådet remitterade förslaget ändrats, innan det förelagts riksdagen.

Men även med denna förändring förefaller kretsen av besiktningsmän onödigt trång, då inom varje kommun säkerligen finnas många flera personer än de i lagen uppräknade, som både äro lämpliga och kompetenta att fungera som besiktningsmän. Att påstå att endast innehavet av ett visst tillfälligt förtroendeuppdrag på ett särskilt sätt skulle kvalificera för här ifrågavarande uppdrag torde icke vara hållbart.

Om Kungl. Maj:ts förslag i denna del skulle komma att av riksdagen godkännas, kunna fall förekomma, då den som vill belåna sin spannmål bor i ena delen av kommunen och den närmast boende besiktningsmannen i den andra. Detta kommer att medföra onödiga kostnader, då besiktnings-

mannen säkerligen kommer att fordra ersättning för resa och tids-spillan. Då denna lags syfte är att hjälpa spannmålsproducenten till något högre pris för sin produkt, måste man noga tillse, att denna merinkomst icke rinner bort, till ingen nytta för producenten.

Då låntagaren själv har ett stort intresse av att få fullgoda besiktningsmän för att icke riskera att få dem av sin långivare underkända, anser jag i detta förhållande ligga tillräcklig säkerhet för nödiga kvalifikationer hos besiktningsman.

Jag har sålunda ansett, att första stycket i 5 § bort givas följande lydelse.

5 §.

Med avseende å panträttsupplåtelsen skall å platsen, där spannmåls-partiet är upplagt, verkställas besiktning av två ojäviga och sakkunniga personer.»